

HET FORTUIN VAN NEPTUNUS

Voor de onderzoeker

Inhoud

Proloog	11
---------	----

Deel I – De laatste dagen van de San José

1 Het kerkhof van de Spanjaarden	23
2 Het leven op een galjoen	38
3 Tranen van dode zonnen	44
4 Vuur van boven, vuur van beneden	56
5 ‘Tot de laatste druppel bloed’	76

Deel II – Vervoering van de diepzee

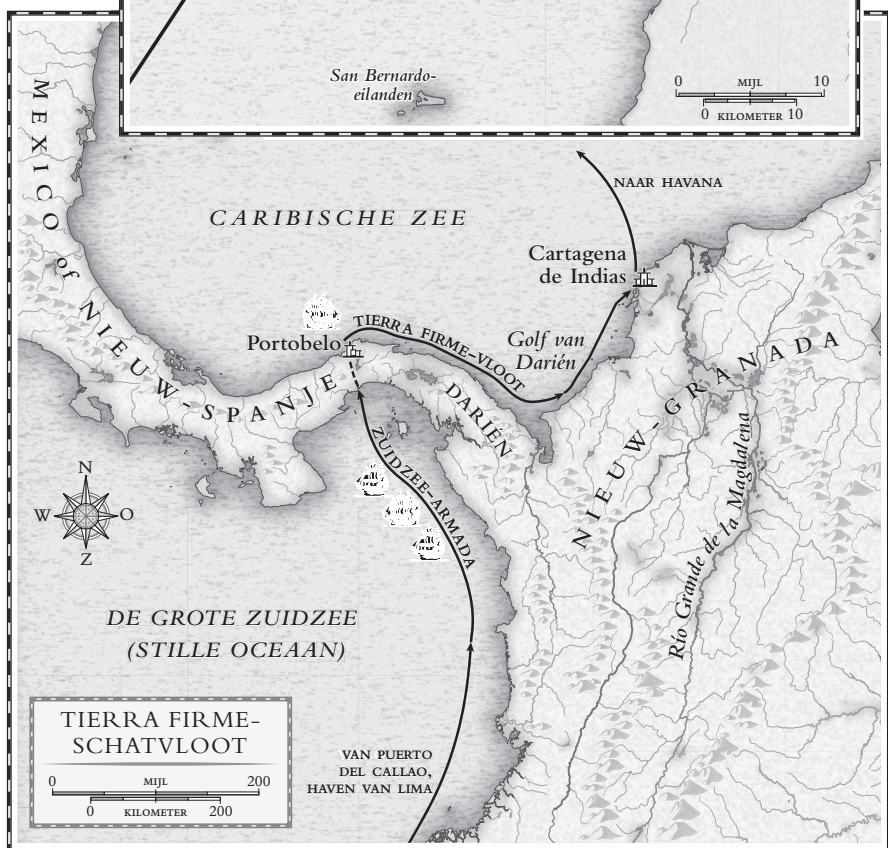
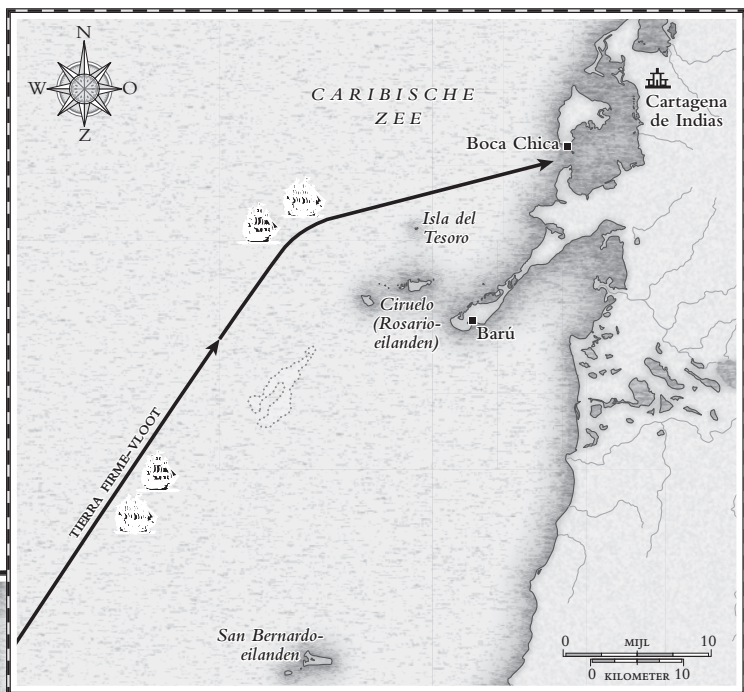
6 De gebroeders Dooley	89
7 Patria o muerte	101
8 In de greep van een obsessie	117
9 De zee verandert	133
10 Nuestra Señora de las Mercedes	152

Deel III – Een beknopte geschiedenis van het schattenjagen

11 In het kielzog van kapitein Phips	169
12 De grote vijf	179
13 De groene flits	207

Deel IV – De zoektocht

14 'De gelukkigste verdoemde ter wereld'	217
15 Doelwit A	234
16 Stuurloos	253
17 De geesten van Rota	272
18 Adriana	289
19 'Een waagstuk'	295
20 De schat van de San José	302
21 Het zoekgebied	307
22 'Laten we de San José opsporen'	315
23 Woods Hole	324
24 In het spoor van Casa Alegre	331
25 De dolfijn geeft aanwijzingen	340
26 'Hemingway'	350
27 'Het volmaakte scheepswrak'	365
28 'Het was niet de bedoeling dat ik die dag zou sterven'	376
 Epiloog	 404
Woord van dank	411
Over de bronnen	415
Bibliografie	423

Proloog

Als eerste hoorde ik over Roger Dooley van zijn vijanden. Ze zeiden tegen me dat hij een misdadiger was, maar geen van hen kon me duidelijk maken wat die misdaden dan behelsden. Dat de zelfbenoemde maritiem archeoloog in feite een gierige schatzoeker was, stond voor degenen die hem belasterden buiten kijf. Sommigen probeerden me ervan te overtuigen dat hij een grafschenner was. Anderen veronderstelden dat hij een drugshandelaar was, misschien zelfs een mensenhandelaar. Roger Dooley, zeiden ze, was waarschijnlijk niet eens zijn eigen naam. Een van zijn rivalen beweerde dat hij een dief was en dat hij de coördinaten van zijn grootste ontdekking gestolen had. Mij werd verteld dat Dooley een 'excentriekeling' was, een 'charlatan en een bedrieger', een 'kletsmajoor'.

Het verhaal van een vermeende oplichter die een miljard dollar in goud en zilver op de zeebodem had gevonden klonk onweerstaanbaar, maar het was niet aan mijn aandacht ontsnapt dat sommigen die zich van die lasterlijke termen bedienden zijn rivalen waren die, net als hij, op zoek waren naar een van de meest begeerde archeologische vindplaatsen in de geschiedenis, vaak betiteld als de heilige graal van de scheepswrakken. Het wrak scheen 'de grootste schat in de geschiedenis van de mensheid' te bevatten, zoals de autoriteiten in Colombia het noemden, en die schat zou onderwerp worden van een vinnige strijd om de eigendomsrechten tussen Spanje, Colombia, financi-

ele zwaargewichten en de inheemse volken van wier voorouderlijk grondgebied het goud en zilver dat zich in het schip bevond eeuwen daarvoor was geroofd.

Aangezien Dooley nooit had uitgelegd hoe hij het had gedaan, deels omdat hij van hogerhand gebonden was aan geheimhouding, werd het mysterie rondom hem alleen maar groter. Hij had in het openbaar vrijwel niet gereageerd op de storm van kritiek en op de samenzweringstheorieën. Dooley was onvindbaar. Een spook. Het speciaal opgerichte bedrijf van zijn mysterieuze Engelse investeerder had zijn website allang offline gehaald en telefoontjes naar het opgegeven nummer bleven onbeantwoord. Dooley was niet aangesloten bij een academische instelling. Hij had geen accounts op de sociale media. Niemand die hem kende was bereid me zijn contactgegevens te geven. Na maanden te hebben geprobeerd hem op te sporen gaf ik het op.

Op een ochtend kreeg ik een telefoontje van een onbekend nummer met het netnummer 305. Miami.

‘Hallo?’

Een doorleefde stem antwoordde: ‘U spreekt met Roger Dooley.’

Ik rende naar boven, zette de telefoon op de speaker en begon te typen.

Na alle bizarre verhalen die ik had gehoord over Dooley moest ik me afvragen of ik kon vertrouwen wat hij te vertellen had. Maar een op dat moment nog precairder probleem was dat ik moest proberen te verstaan wat hij zei. Dooley werd in 1944 geboren in New Jersey en bracht een flink deel van zijn kinderjaren door in Brooklyn, waarna hij als tiener emigreerde naar Cuba. Hij sprak gebrekkig en stotterend Engels met een zwaar accent en in een koortsachtig tempo, met een schorre stem die het midden hield tussen het stemgeluid van Don Corleone en Ricky Ricardo, maar dan tweemaal zo snel. In bepaalde lettergrepen waren nog sporen hoorbaar van een Brooklyn-accent. Medeklinkers werden bij hem hoogstens gesuggereerd op een manier die bij Cubanen gebruikelijk is, die articuleren alsof ze een hete

aardappel in hun mond hebben, zoals anderen in de Spaanstalige wereld dat omschrijven. Aanvankelijk kon ik maar een paar losse woorden opvangen. Mijn aantekeningen van onze eerste gesprekken waren nagenoeg onbruikbaar en gelardeerd met haastig genoteerde vraagtekens.

Wat bijdroeg aan mijn verwarring waren zijn merkwaardige verbale tics. Veel van zijn talrijke, breedvoerige uitweidingen begonnen bijvoorbeeld met '*I said*', ongeacht wie er in zijn verhaal aan het woord was en of hij er zelf bij betrokken was. (Die woorden zijn soms moeilijk te onderscheiden van het Spaanse '*o sea*' – 'ik bedoel' – waarmee hij zijn zinnen doorspekte.) Vaak brak hij zijn zinnen halverwege af met 'hoe dan ook' of 'in elk geval', alsof hij haast had en details niet van belang waren. Hij had de verwarrende gewoonte nooit eigenamen te gebruiken en zei in plaats daarvan 'die man met wie je hebt gesproken' of 'die Spaanse vent'. En wanneer hij een getal, een datum of een bedrag in dollars noemde, plakte hij er stevast andere varianten achteraan: 'Zeventig, tachtig, negentig miljoen, misschien honderd miljoen.' 'In 1982, '83, '85, zoiets in elk geval...' Daarmee wekte hij de illusie dat hij specifiek was, waardoor het onmogelijk was hem ergens op vast te pinnen. Ik kreeg gaandeweg het vermoeden dat hij dit misschien bewust deed, dat die neiging voortkwam uit een tweede natuur om de waarheid te verdoezelen.

Ik betwistte of ik ooit het werkelijke verhaal te horen zou krijgen. Een paar maanden later ontving ik een e-mail van Dooley.

U zou twee dagen bij mij thuis op bezoek moeten komen, zodat u me beter kunt leren kennen, mocht u dat willen, om precies te weten hoe ik een van de belangrijkste scheepswrakken in Amerika heb gevonden.

Dat was het begin van een gesprek dat een aantal jaren zou duren en dat honderden uren aan interviews zou opleveren waarin Dooley zijn opmerkelijke verhaal uit de doeken deed.

De zoektocht van Dooley, die hem uiteindelijk volledig in beslag zou nemen en die bepalend zou zijn voor zijn leven, begon in Sevilla, op een verzengend hete dag in juli 1984. De negenendertigjarige archeoloog verliet na het ontbijt zijn hotel en ging op weg naar het Plaza del Triunfo, het centrale plein van de stad. Hij genoot van zijn ochtendwandelingen door de Barrio Santa Cruz. De winkels waren nog dicht, toeristen sliepen uit en de zon stond nog niet hoog genoeg aan de hemel om de smalle, labyrintachtige steegjes te bereiken. Al snel zou het te warm zijn om lang in de buitenlucht te verblijven. Hij keek op zijn horloge, een gehavende Rolex Sea-Dweller die hij nooit afdeed, zelfs niet wanneer hij ging douchen of de met scheepswrakken bezaaide Caribische wateren aan het verkennen was. Er was geen tijd om te treuzelen: de deuren van het archief zouden spoedig opengaan.

Dooley, een lange, pezige man met diepliggende ogen en een baard als van een conquistador, zag eruit als een jonge Don Quichot en hij leek ook eenzelfde roeping te hebben. Haastig liep hij door het middeleeuwse doolhof van Sevilla en stond even later voor de kathedraal, een van de grootste van Europa, waar het gewicht van de Spaanse geschiedenis even drukkend was als de hitte van de zon. Voor hem, op het met kinderkopjes geplaveide en door palmbomen omzoomde Plaza del Triunfo met zijn mijnenveld aan paardenvijgen, bevond zich zijn bestemming: het Archivo General de Indias. Dat archief, een zeventiende-eeuws gebouw van twee verdiepingen, was een tempel van Spaanse bureaucratie en bevatte vier eeuwen aan archiefmateriaal uit Amerika: meer dan zestig miljoen documenten uit de tijd vanaf Columbus die getuigden van elke verovering, elk ons goud en zilver dat uit de Nieuwe Wereld was geroofd, elke expeditie die naar de andere kant van de Atlantische Oceaan was gestuurd en elk schip dat niet was teruggekeerd.

Dooley betrad het paleisachtige gebouw, waarbij het geluid van zijn voetstappen weergalmde tussen de marmeren vloer en het gewelfde plafond. Hij toonde zijn onderzoekerspas aan de dienstdoende bewaker. Hoewel hij in New Jersey was geboren als Roger Edward

Dooley, stond hij op het document vermeld onder de avontuurlijker klinkende naam Roger Montañés Caballero, zoals hij in Cuba heette. Caballero was de achternaam van zijn moeder, Montañés die van zijn stiefvader.

Dooley was in Sevilla om zaken te doen voor de Cubaanse overheid. Hij was hoofdarcheoloog van een staatsbedrijf met de naam Carisub, dat even daarvoor op bevel van president Fidel Castro was opgericht, deels met als doel om de vele historische schepen op te sporen waarvan men veronderstelde dat ze in de loop van de eeuwen schipbreuk hadden geleden op de verraderlijke kusten van het eiland, en om hun rijkdommen te bergen. Voor veel archeologen kwam de nadruk die de organisatie legde op het bergen van schatten neer op piraterij en was die handelwijze in strijd met de internationale normen op het gebied van het behoud van cultureel erfgoed. Dooley zelf had ook zijn bedenkingen tegen deze praktijken en vreesde dat ze hem tot een paria onder de serieuze archeologen zouden maken. Maar hij vond dat hij weinig keus had. Hij voedde twee dochters op in Cuba, waar Castro het laatste woord had over elk aspect van de menselijke activiteit. De dictator was vast van plan alle gezonken schatten voor de kust van zijn land op te eisen en duldde geen enkele concurrentie. Voor Dooley, die zijn werkzame leven had gewijd aan scheepswrakken opsporen, was Carisub de enige mogelijkheid.

Toen Dooley in 1983 toetrad tot het bedrijf, drong hij er bij zijn collega's op aan dat ze hun inspanningen moesten richten op een gezonken schatgaljoen opsporen dat eind zeventiende eeuw schipbreuk had geleden in de ondiepe wateren ten oosten van Havana, vlak voor de kust met de paradijselijke witte zandstranden bij Guanabo. Er waren twee manieren om een koloniaal Spaans scheepswrak op te sporen in Amerika. Je kon in het water beginnen en blindelings een magnetometer of een *sidescan*-sonar voorttrekken waarbij je elk signaal onderzocht, of je kon hier beginnen, in het Archivo General de Indias, waar veel historische scheepswrakken uitvoerig gedocumenteerd waren. Theoretisch was die onderzoeksmethode het doel-